

קנה קוצני *Phragmites frutescens* - פורח בביצות

מלוחות ובחולות חוף (ינואר 2017)

כתבה: ערגה אלוני

קנה קוצני *Phragmites frutescens* הוא עשב רב- שנתי גבוה ממשפחת הדגניים, בעל קנים הנישאים לגובה. הוא דומה ל**קנה מצוי** המוכר והנפוץ, אך שונה בכמה תכונות: צורתו שיחנית בגלל התפתחות של ענפי משנה על הקנים, העלים קוצניים, זמן הפריחה בינואר- פברואר, והקנים שנותרים חשופי עלים לאחר סיום הפריחה.

לקנה קוצני יש בקרקע קנה שורש אופקי המחולק לפרקים ומפרקים צפופים ובהם ניצני צמיחה המתפתחים לקנים. הגבעול שהוא קנה זקוף, בעל פרקים חלולים בעוד שהמפרקים חסומים ברקמה דקה. הגבעולים קוטרם 1.5- 3 ס"מ, מעוצה, ואינו מתעבה. הקנים חיים כשנתיים ולהם תכונה להסתעף בענפי משנה בחלקו העליון של הקנה.

קנה קוצני

מימין - צורת הגידול השיחנית. צילם: ליאור אלמגור ©

במרכז - התפצלות הקנה יוצרת צורה של שיח. צילמה: ערגה אלוני ©

משמאל - ענפים מתפתחים בחלק הגבוה של הקנה. צילמה: ערגה אלוני ©

להנדלה - לחצו על התמונות

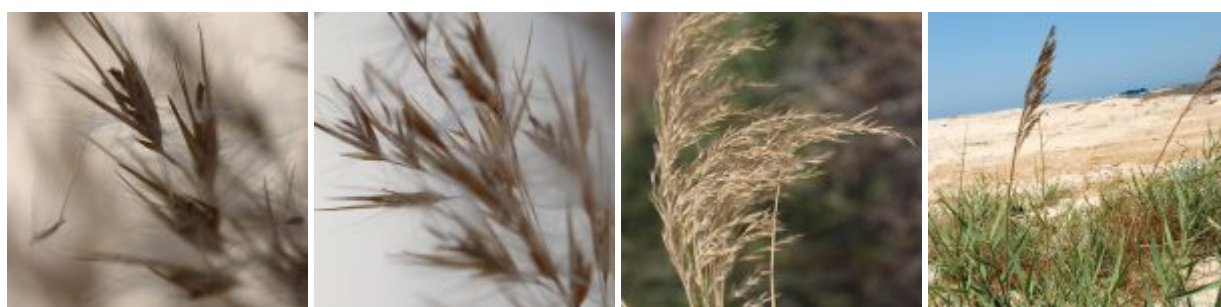
העלים דמויי סרגל, ולהם שני חלקים ברורים, נדן וטרף. הנדן החלק התחתון של העלה תחילתו במפרק תחתון. הנדן צמוד לקנה ולופת אותו בשלמותו. רק בחלק הקרוב לטרף הלפיתה חלקית והאחיזה מתרופפת. בין הנדן לטרף מצוי אזור בהיר הקרוי לשונית הצמודה לקנה. הלשונית בעיקר בשני קצותיה מצוידת בקבוצת שערות מכסיפות קצרות שונות באורכן. הטרף אינו אחיד הוא רחב קרוב ללשונית ונעשה צר בהמשך ומסתיים בקוץ חד ודוקרני, שהוא אחד מסימני ההיכר ל**קנה הקוצני**. לכל אורך הטרף והנדן מצויים עורקים מקבילים. אורך הקנים באוכלוסיית הצמחים יכול להגיע ל-3 מטר. יש כאלה שגובהם חצי

מ'. אך סימן ההיכר של הצמח הוא חיוץ הקנה. הקנה מפתח ניצנים במפרקים, ואלה מתפתחים לענפי משנה באורך שונה.

קנה קוצני. צילמה: ערגה אלוני ©
לפי הסדר מימין לשמאל -
1 - טרף העלה, הנדן, הלשונית והשערות; 2 - העלה מסתיים בקוץ; 3 - חיוץ הקנה; 4 - ענפים צדדיים מתפתחים במפרקים
להגדלה - לחצו על התמונות

קנים בוגרים פורחים בראשי הענפים, שם מתפתחת תפרחת שהיא מכבד באורך 20-35 ס"מ, המורכב מצירי משנה עם פרחים המסודרים בשיבולת. לעיתים קרובות המכבד נוטה לצד אחד. ציר השיבולת מכוסה שער קצר, עליו יושבות שיבוליות, כל אחת בנויה מ-4-6 פרחים באורך של עד 1.5 ס"מ. הפרח נכון, חסר כותרת. פרחים אחדים עקרים, אחרים בעלי אבקניים באורך 1-2 מ"מ, והשאר דו-מיניים. הצמח פורח בחודשים ינואר-פברואר, לאחר הפריחה הגלומות לא נושרות ונשארות על עמוד השיבולת. הגלומות קרומיות, לא שוות בארכן. ארכה של הגלומה התחתונה 3-5 מ"מ, ארכה של הגלומה העליונה 3-6 מ"מ והן קצרות מהשיבולת. גם המוצים אינם זהים בגודל, המוץ התחתון קרח דמוי אזמל מחודד והוא ארוך מהגלומה, אורכו 6-9 מ"מ. אורך המוץ העליון 4-7 מ"מ.

קנה קוצני
לפי הסדר מימין לשמאל: 1- קנה קוצני פורח החוף אשדוד. צילם: ליאור אלמגור ©; 2 - מכבד לאחר פיזור זרעים. צילמה: ערגה אלוני ©; 3 - שיבולת ושיבוליות. צילמה: ערגה אלוני ©; 4 - מבנה השיבולית. צילמה: ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות

הפירות (גרגיר) קטנים, גודלם כ-1-1.5 מ"מ, בראשם ציצת שער רכה כמשי. השערות מפיצות את הגרגירים בסביבה והם נובטים. אולם רוב הריבוי הוא ריבוי וגטטיבי. **קנה קוצני** מפתח בחולות חוף הים קנים ארוכים ודקים המתכופפים אל פני הקרקע, ומתפתחים מהניצנים במפרק ענפי משנה דקים באורך של 6-7 מ'. הענפים שרועים על החול. הניצנים

משרישים בתקופה הגשומה ונאחזים בקרקע ומתבססים. וכך גדל דור חדש של צמחים שהם למעשה אותו קלון השייך לצמח האם.

קנה קוצני. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין - גרגירים של קנה מצוי, הזרע והציצית; במרכז - ריבוי ווגטיבי בחולות חוף פולג בעזרת שלוחות ארוכות; משמאל - קנה קוצני בחוף פולג, ענפים מתפצלים שרועים על החול
להגדלה - לחצו על התמונות

הצמח נפוץ במערב טורקיה, ביוון ובכרתים. בארץ הוא גדל בחולות חוף הים ובביצות מלוחות. בנחל פולג הוא גדל בקדמת החוף ליד השפך בסמיכות **לקנה מצוי**. אולם, **קנה קוצני** משתלט על אתרים עם תנאים פחות טובים ומרוחקים מהמים גם על קרקע חרסיתית וגם על חול.

גדל בארץ ומצוי באזור בקעת החולה בקעת כנרת, והשרון. נדיר עד נדיר ביותר בגולן, בגליל תחתון ועליון ובחוף הגליל, בעמק עכו ובפלשת. אף שלעיתים קשה לזהות את הצמח בעיקר כשהוא קרוב **לקנה מצוי**, התכונות העיקריות לזיהוי הם ענפים צדדיים המתפתחים בשנה השנייה על הקנה, זמן הפריחה, ועלים מעוצים דוקרנים.

קנה מצוי (מימין) מול קנה קוצני (משמאל). צילמה: ערגה אלוני ©

ספרות:

Scholz H 1996 *Phragmites frutescens* in: Greuter W & Scholz H *Phragmites* in Crete, *Cenchrus frutescens*, and the nomenclature of the common reed (Gramineae), *Taxon*. 45: 521-523.

Scholz H and Böhling N 2000 *Phragmites frutescens* (Gramineae) re-visited. The discovery of an overlooked, woody grass in Greece, especially Crete. – *Willdenowia* 30: 251-261.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2017 קנה קוצני *Phragmites frutescens* - פורח בבוצות מלוחות ובחולות חוף (ינואר 2017), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

[/https://www.kalanit.org.il/phragmites-frutescens](https://www.kalanit.org.il/phragmites-frutescens)